

Lo BONASTRE

Jornau dei Calandrins en formacion Aprene1 2016-2017

Nº 7, març de 2017

Lo Carnaval bearnés

Carnaval qu'ei ua hèsta populara, presenta dens lo monde mes cada endret qu'a la soa especificitat.

Lo Carnaval Bearnés que hè partida deus 5 mei grans carnavals de França. Qu'existeish desempuish 30 ans. Cada annada, que's debana a Pau e que dura mei d'ua setmana. La figura principau de la hèsta qu'ei Sent Pançard. Mantuns moments que ritman Carnaval : lo tornar de Sent Pançard, la caça a l'òrs, la serada de Carronha, lo passa-carrèra, lo jutjament ...

L'istòria que conta lo rei Sent Pançard que s'ei escapat en Aragon tà non pas estar brutlat. Au moment de Carnaval, que disem que torna tà Pau dab la hemna, Carronha, en s'estancar dens vilas.

Quan arriba, qu'ei "*la timpona*". Lo monde que minjan, que beven, que cantan, que dançan : que hestejam la Sent Porquin. Mes Quarèsma, un puritan, que vòu tornar gavidar lo monde. Lo pòble que s'esmaleish contra Sent Pançard : que li arcastan tots los chepics de l'annada. Qu'ei jutjat e condemnat au huec. Que son los gendarmas que'u mian mes, suu camin, Sent Pançard que s'escapa (que trobarà refugi en Aragon). Alavetz, lo pòble que hè brutlar un manequin que representa Sent Pançard.

Tradicionaument, las escòlas tanben que hèn Carnaval. Los mainats que fabrican un Sent Pançard. Que desfilan per las carrèras en seguir lo manequin, en cantar, en cridar, en dançar. Que hèn lo jutjament puish que hèn brutlar la lor fabricacion abans de vrespejar !

Stefania Vaissière

*Lo Sent
Pançard de la
calandreta de
Lescar*

Carnaval de Limós

Es un eveniment sens egal dins lo monde tot: 600 carnavalièrs demest 10 000 personas que sortisson las fecas cada fin de setmana pendent onze setmanas.

Mas d'ont ven aquel carnaval?

Segon una tradicion del sègle XIVen, los molinièrs celebravan la remesa de la redevença al monastèri de Prolhe lo jorn de dimars gras, accompanhats per de menestrièrs, se passejavan dins la vila lancant dragèas e farina, farandolejant e jogant autbòis e tambors.

Aquò contunha e, a mai, s'es enriquit de bandas que sortissan a son torn la dimenjada : n'i a un vintenat que representan un barri de la vila, un luòc, una corporacion, una intencion.... La causida del nom se fa en foncion d'aquò, quelques exemples:

L'aragou, les anciens, los encantados, los estabousits, las femnas, los jouves, los tabs....

Las sortidas de la bandas son fòrça reglamentadas:

- una sortida a 11 oras sus un tèma d'actualitat, a la trufariá...

- una sortida a 17 oras sus una musica mai lenta e dins un costum unenc o en Peiròt.

- una sortida a 22 oras, mai solempna que se debana al lum de las entòrchas e d'aires mai lents encara.

La clavadura de carnaval se debana pendent la nuèit de la blanqueta de Limós amb lo jutjament en occitan de sa majestat carnaval e sa cremason, tot aquò celebrat amb la cançon «Adieu paure carnaval».

Per acabar vos doni quelques datas importantas de mancar pas:

- **Lo dissabte 25 de març:** carnaval del monde amb de bandas que venon de mantun país (Brasil, Africa, Romania...).

- **Lo dimenge 26 de març:** sortida de las bandas totas.

- **Lo dimècres 29 de març:** 14h30 carnaval dels mainatges e jutjament de «Sénher e Dòna negre e blanc » per la Calandreta Limosenga.

- **Lo dissabte 1èr d'abrial:** sortida «los jouves» «les Limouxins».

- **Lo dimenge 2 d'abrial:** nuèit de la blanqueta, jutjament e cremason de sa majestat Carnaval.

Al plaser de vos véser sus la plaça de la Republica.

Mélodie LEYMARIE

Carnaval a Calandreta

Amb lo mes de febrièr, ausissèm la musica de las fanfaras, los passes cadenciats de las bèstias totemicas, las primièras nòtas de las cançons de carnaval, que los enfants aprèstan, un an de mai, dins las classas : Carnaval es arribat, Adieu paure Carnaval... Totas las classas escrivon lo jutjament de l'Òme Carnaval, qu'a fòrça causas de se far reprochar, aqueste an encara. Aqueste Carnaval, que cal fargar, amb de jornals e de pega, o de cartons, o de teissuts, segon las escòlas. Aqueste Carnaval, que cal decorar, pintar, embelir, per que siá polit lo jorn dedicat. Lo jorn de Carnaval, calandrons, regents, parents e estatjants de cada vila se trapan per far lo passa-carrièra, vestits de petaçons. Aquela jornada s'acaba pel jutjament puèi la condemnacion de l'Òme Carnaval, que fasèm cremar.

Clara Bour

Vida de classa

I a de moments de dobtes, de descoratjament : cossí aprestar plan, menar la classa ? Jamai ai pas l'impression d'èsser prést. En formacion, vesí çò que me manca : coneissenças, pedagogia, aisinas de classa, lenga,...

Mas, passat la pòrta de la classa, davant o puslèu amb los mainatges, es pas pus temps de me pausar de questions. Fau, i a pas qu'aquò de faire. Daissi venir la vida vidanta, utilizi los accidents. Es aquí, me sembla, la part bèla dau mestier : de jornadas, e d'oras, que se seguisson mas se semblan pas jamai.

Mas observacions dins mai d'una classa, la discutida amb cadun me permeton de prendre d'elements de pedagogia, d'aisinas, coma de flors, puèi de ne faire mon mèl. En foncion de cada classa, cada grop.

Ensagi de me rasssegurar, me faire fisança : totes avèm dreit a l'error, e pas sonque los enfants. Una règla ; m'embarrar pas jamai dins de certituds, se tornar metre en question totjorn. O dire aus mainatges quand m'engani, que dobiti. Parlar.

Comprendi; òc, soi imperfièit, ai pas de contraròtle sus tot, e a mai o vòli pas. Soi coma un trapezista ; o un funambule, que cada jorn, cada ora, cada minuta, m'escampi. Mas coneissenças son pas que lo fialat de protecccion, son pas elas que faràn mon talent.

Beneset Combet

Provèrbis lengadocianizats tirat del libre de Louis Hugon, *Dictons, proverbes et autres sagesses de Lozère.*

Del primièr al dernièr jorn, Març nos empoisona totjorn.

Març martèla, abrial espèla.

Quora Març maieja, Mai marçeja.

LO CARNAVAL E LAS BÈSTIAS TOTEMICAS

Benlèu que se anatz landrar dins d'unes carnavales occitans, anatz rescontrar de bèstias estranhas : lo camèl a Besièrs, lo polin a Pesenàs, lo mostre marin en Agde... Nombrosas dins Erau, amb de formes liuras e de còp fantasierosas, butadas o portadas pels òmes, guidadas per un menaire o pas, aquestas bèstias son l'emblème de lor ciutat.

Lor simbolica es sovent maniquèana. D'unes representan lo mal que cal exorcistar, coma lo porquet de Pinet (la canilha que manja la vinha) o la bedarasca de Bedarius (lo mostre que manja los enfants). D'autras, mai nombrosas, representan lo positiu, coma lo cagaròl de Sant-Pargòri que salvèt lo vilatge de la famina o la cabreta de Montanhac que son lach aguerriguèt la dòna del conse.

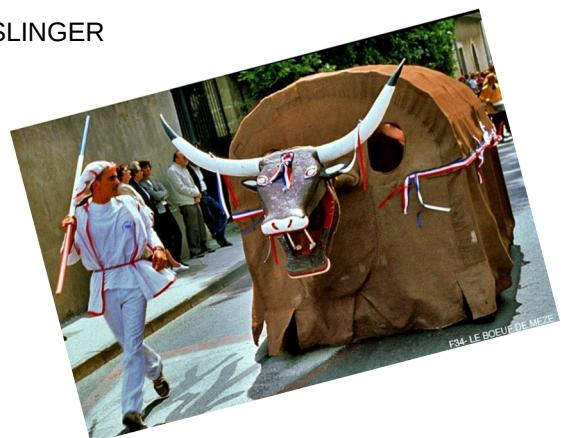
L'apellacion «totèm» es un mot novèl per que l'òme modèrn se torne apropiar aquell ligam sacrat perduto que l'Òme entreteniá amb la Natura dempuèi sas originas.

A Calandreta, mantuna escòla participan a Carnaval de la ciutat amb una bèstia totemica en modèl reduxit. Un biais formidable de dintrar dins las legendas, de tocar mai pròche l'imaginari collectiu.

E coma ditz nòstre pairin, "Es per lo local que l'univèrs fa dançar sas estelas".

Les animaux de la fête occitane – Claude Alranq, Vincent Roussillat

Elena WEISSLINGER

Priscilla PERES

Explicacions

Vertat que las marcejadas (=giboulée de mars) son pas totjorn agradivas !

Aquel provèrbi evocava las pèrtas animalas que i aviá pr'amor de la longor de l'ivèrn.

Es pas totjorn bon d'intervertir los ròtles.

L'òme e las plantas

Per aqueste article del jornal del mes de març, vos volriái presentar un autor, un cercaire que dedica sa vida als sabers ligats a las plantas, a la nòstra istòria d'òmes, al lum de la nòstra relacion al vegetal.

Pierre Lieutaghi es etnobotanista. Dempuèi a pauc près 50 ans, viu suls costals secs de Provença-Nauta que trepeja, qu'agacha e dessenha.

Nascut en 1939, passa son enfança al campèstre, entre cluet dins garissadas e corsas als ausèls.

A 19 ans, demòra al lèit pendent de setmanas per causa de malautiá e manja de libres de botanica.

Autodidact, dintra al Museum d'istòrias naturalas e escriu son primièr obratge : *Le livre des bonnes herbes*, a 27 ans, libre inedit suls usatges medicinals e gastronomics de las plantas.

Puèi, s'arrèsta d'escriure pendent 10 ans, aprofiechant d'aqueste moment per soscar e dubrir sa reflexion, non pas solament sus la natura (agach del botanista) mas antropologicament sus la relacion entre l'òme e las plantas, entre societat humana e environament.

Lo rescontre amb de collectius alternatius (que formiguejan a l'entorn de Forcalquièr - *Survivre et vivre - Longomaï...*) li fa l'efèit d'una docha fresca, lo mena a questionar lo nòstre mond.

« *Abans èri un còlportaire, distribuissiái los sabers bruts e pas pensats sus la natura, tirats de ma biaça.* »

Pauc a chapauc, se destorna de las classificacions botanicas, « *daissant tombar los mots de la natura per torna trobar los de l'escritura.* »

La plante compagne pareis en 1991. Es un ensag d'istòrias « *puslèu socialas que naturalas* » que descriu aquesta « *amòrsa amb lo real* » qu'an las societats ruralas tradicionals.

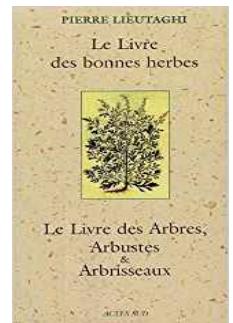
Vos aconselhi doncas de descobrir aquesta pensada, e totes los sabers sus las plantas formidablament meses en istòrias dins los libres de Lieutaghi.

Per acabar, daissi encara la paraula e l'etno-botanista.

L'espandida de nòstres sabers ten a paralizar la recèrca e la mesa en òbra de ressorças simplas.

Los detentors de las coneissenças complèxas semblan cretar que tròben d'applicacions mestrejadas per totes.

Virginia Chibau – réf : Reporterre. Le quotidien de l'écologie

La cordelada en V de l'auselha

La prima arriba, l'auselalha migra en escrivent la sola e unica letra dins lo ceu, lo famós V. Mas perqué questa letra ? En 2001, n'esquipa francesa d'ornitològues dau centre CNRS dau Chizé (79) a observat que l'auselalha migratòria despensa mens d'energia en se pausicionar en cordelada en V e en chamnar a torn de ròtle lo pòste de testa, lo mai 'bracant. Per queu biais l'auseu profietar daus corrents ascendents provocats per las extremitats de las alas de l'auseu qu'es davant se.

Parlar de la cordelada en V de l'auselalha fai tanben referéncia au poema de Ismaïl KADARÉ, *La cordelada en V de las jantas*, extrach de Tour de terre en poésie. Anthologie multilingue de poèmes du monde (Jean Marie HENRY, images de Mireille Vautier, éd. Rue du monde La poésie) :

Le vol en V des oies sauvages

Elles ont tracé la seule et unique lettre
qu'elles savent écrire,
V magnifique dans le ciel de leur exil.

Elles laissent quelque chose après
elles,
elles emportent quelque chose par-delà
les nuages ;
pour cette beauté essentielle,
grâces vous soient rendues, oies
sauvages.

Car il a suffi d'une seule et unique lettre
dans le ciel démesurément gris pour
que, mieux qu'une bibliothèque, vous
donniez corps à notre nostalgie.

Ismaïl KADARÉ

La cordelada en V de las jantas

An traçada la sola e unica letra que
saben escriure,
V subrebela dins lo ceu de lor exilh.

Laissan quauque res apres elas,
Emportan quauque res per-delai las
niblas ;
Per questa esenciala beutat, gràcias
vos sián fachas, jantas.

Perque a nonmas sufit d'una sola e
unica letra dins lo ceu
demesarment gris per que, mielhs
qu'una biblioteca, per que balhàvatz
còrs a nòstra nostalgiia.

Ismaïl KADARÉ

Fluturimi i patave tè egra në v-je

E krijuan gërmën
e vetme që dinë :
V-në superbe,
dhe u nisén pér fluturim.

Diçka marrin mbi re.
Faleminderit, pata,
pér aq sa bëtë pér ne.

Me një gërmë tè vetme
në qiellin e madh
sa një raft librash,
na zgjuat mall.

Ismaïl KADARÉ (albanais)

Samira P.

Lo pissaire salvatje

Dins una vida de regenta, de còps que i a, de pichons eveniments pòdon menar a de grandas soscadissas. O puslèu, de pichons detalhs trivials pòdon èsser la clau de dobertura de vertadièras reflexions filosoficas e pedagogicas... Es çò que m'arribèt amb lo pisson de Guilhèm.

Lo besonh de pissar, pas res de mai primièr coma besonh dins l'anar d'un èsser uman. Pas res de mai natural. Un pichon acte trivial que te tòrna dirèctament a ta condicion d'èsser vivent, ton animalitat, ton esséncia.

E ben, figuratz-vos que dins ma classa, soi estada confrontada a un pichon èsser uman pas mai grand que tres pomas, una per cada annada que comptava, que revendicava furiosament son drech inalienable de poder pissar en libertat. Los comuns ? Pensa-te ! Un afar plan tròp susfait e artificial per el! Un daquòs d'adultes qu'an doblidat dempuèi bèl temps lo plaser de la causas simplas. Pissar. Pssssssssssssssss... Jos lo solelh... Dins la natura... Sentir lo vent que te careça lo cuol...

A Guilhèm, çò que li agradava mai que mai dins sa jornada èra de pissar contra l'arbre màger de la cort de l'escòla. Quitament se tot lo mond passava als comuns abans de sortir en recreança, a la demanda de la regenta «regentaira» de la classa qu'èri, el se reservava sistematicament aqueste plaser per la cort.

A la debuta, aquò me questionèt sus mon comportament de « bona regenta ». «Me soi pas mesfisada, lo faguèri pas passar als comuns? Benlèu qu'aguèt enveja pendent la recreanca e que gausèt pas demandar?». Coma lo Guilhèm èra un pauc bolegaire, l'explicacion se teniá. Seriá estat possible qu'aguèsse ieu doblidat de lo faire passar s'èra pas dins lo movement de la classa.

Puèi me diguèri que benlèu l'enveja li veniá mai tard, un còp en recreanca. Aqueles afars se comandan pas sus mesura. Dins la natura, i a pas d'oras per pissar quitament se dins los rituals de la classa n'i a.

E puèi, al cap del tresen, quatren còp que l'istòria tornava començar, veniá evident que quicòm trucava, aguèri una pichona discutida amb Guilhèm que me desestabilisèt.

Quand li demandèri se sabiá que dins la règlas de l'escòla èra enebit de pissar dins la cort, per rason d'igièna, d'intimitat, de viure amassa, el me respondèt que òc, plan segur, èra conscient de tot aquò, coneissiá lo ròtle social del pissador, mas a el, li agradava melhor de pissar dins la natura.

Un refús del cadre social que li prepausava l'escòla, plan assumit, pensat per aquel pichon. « Çò que me dises, fa pas sens per ieu ! que disiá implicitament. Çò que correspondiá plan a son biais d'èsser cap a las règlas en general. « Dintrarai pas dins lo cadre que se ne compreni lo sens !» Me l'ausissiái dire... « E tu, regenta, sès aquí per me socializar, m'aprene las règlas de la «polis» coma dison los grècs, mas ieu, dins aqueste afar, doblidara pas mos besonhs primièrs, ma natura prigonda, coma vosautres adultes fasètz amb las règlas de la societat que seguissètz, de còps que i a sens ne comprene lo sens, per que son las règlas.

Ieu, soi un desobesissent civil, un pissaire salvatje.

Maud MOUREAU

LES ARTISTIQUES !

Pendent la batejada, qualques gojats passeron la pòrta de la sala amb los pifres, tambora e caissa clara... Sens èsser convidats, sens pas res demandar...Jogueron la serada tota amb vam, jòia e frairetat...

Son 3, 5 o 7 (aquò depend), joves e musicians talentoses. D'unes membres de las **Fadas del Tamarou**, son a promòure la musica tradicionala occitana. Portaires de la paraula populara, son motivats per se jónher a totes las manifestacions que fan sens.

Desiroses de se raprochar del movement Calandreta, m'an autorizat a vos balhar lor contacte.

Vos pòdi contar que venguèron participar la matinada tota al carnaval de la calandreta Cardonilha de Mèsa e faguèt un carivari de fadàs!

Esitatz pas! (Benjamin 07 77 03 85 68)

De notar que vos daissan jogar amb eles s'avètz enveja d'ensajar ! Ieu, n'ai encara las mans embofigadas!

Julia D.

Una pensada per lei
doas fedas que son
a l'ostau!!

EC, JIP

